

ลวิธีสร้างเอกภาพในบทเพลงจังหวัดและ สถานที่ของวงดนตรีสุนทราภรณ์

Unity Strategies in Suntaraporn's Provincial and Place Songs

· ดร.ณัฏฐา จุลพรหม

· อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร

· คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

· E-mail: nattha__jun@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากลวิธีการสร้างเอกภาพในเนื้อหาของเพลงจังหวัดและสถานที่ของคณะสุนทราภรณ์ ด้วยการเก็บข้อมูลบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับสถานที่และจังหวัด จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ผ่านวัตถุประสงค์ของเพลงและรูปแบบของเพลง ผลการศึกษาพบว่ากลวิธีสร้างเอกภาพในบทเพลงจังหวัดและสถานที่ของสุนทราภรณ์มี 2 วิธี คือ กลวิธีที่ 1) การสร้างเอกภาพโดยใช้วัตถุประสงค์ในการถ่ายทอดเรื่องราวของเพลง ซึ่งแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ (ก) บทเพลงที่มุ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่ เป็นบทเพลงที่กล่าวถึงสถานที่สำคัญ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ เป็นต้น (ข) บทเพลงที่มุ่งแสดงอารมณ์เพลง คือ เพลงที่เน้นการโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้คล้อยตามอารมณ์เพลงแต่ละเพลง ส่วนใหญ่เป็นการพรรณนาความรัก หรือคนที่ตนรัก และผูกโยงกับจังหวัดและสถานที่ต่างๆ และ (ค) บทเพลงที่มุ่งเน้นสร้างความสามัคคี มีลักษณะของเพลงปลุกใจ และส่งเสริมความรักชาติรักหมู่คณะ กลวิธีที่ 2) คือ การสร้างเอกภาพด้วยรูปแบบเพลง ซึ่งประกอบด้วย (ก) ชื่อเพลง ซึ่งแบ่งออกเป็นชื่อเพลงที่ไม่มีส่วนขยาย และชื่อเพลงที่มีส่วนขยาย (ข) ทำนอง คือ ระดับเสียงสูงต่ำต่างๆ ที่สะท้อนอารมณ์เพลงแต่ละเพลง และ (ค) คำร้อง ในที่นี้หมายถึงการเรียงลำดับเรื่องราวตามลำดับก่อนหลัง ซึ่งช่วยให้ผู้ฟังเข้าใจสารที่ต้องการสื่อได้แจ่มแจ้ง

คำสำคัญ: สุนทราภรณ์ เอกภาพ

Abstract

The purpose of the article is to investigate salient unity strategies by which the provincial anthems of the Suntaraporn band are unified within the specified concept. Results reported two major unity strategies found in provincial anthems: lyrical theme strategy and compositional theme strategy. This lyrical unity strategy restricts the song content by its specific purpose which is distinguished into three types: (1) those that emphasize information of that province or place regarding, for instance, landmarks, activities, typical landscapes or history; (2) those that focus on presenting emotion, which is mostly related to love or narrating about a lover and connect her/him with a particular place, without providing provincial information; and (3) those that aim to establish people's solidarity or patriotism among members by its exciting rhythm and pitch. On the other hand, the compositional unity strategy confines the songs by three criteria: (1) song title which is then separated into those with modifiers and those without modifiers, (2) rhythm by which the songs are presented, and (3) lyrics which, in this study, refer particularly to the order arrangement of the content which partially enhances listeners' comprehension.

Keywords: Suntaraporn, Unity

บทนำ

ในวงการเพลงไทยสากล คงไม่มีวงดนตรีวงใด มีชื่อเสียงมากเท่าวงดนตรีสุนทราภรณ์ เพราะเป็น วงดนตรีที่รังสรรค์ผลงานเพลงไว้มากมายกว่า 2,000 เพลง อีกทั้งผลิตนักร้องที่มีชื่อเสียงประดับ วงการเพลงไทยไว้อีกหลายต่อหลายท่าน เช่น มदन ภา โมรากุล วรณัฐ อารีย์ เพ็ญศรี พุ่มชูศรี รวงทอง ทองลั่นธม รุ่งฤดี แพ่งผ่องใส และ ศรวณี โพธิ์เทศ เป็นต้น นอกจากนี้การที่ผลงานเพลงของวงดนตรี สุนทราภรณ์ถูกนำมาบันทึกเสียงใหม่โดยนักร้องรุ่น หลัง อาทิ ดนุพล แก้วกาญจน์ เยื่อไม้ นันทิดา แก้วบัวสาย ฯลฯ ก็เป็นประจักษ์พยานสำคัญว่า แม้กาลเวลาจะผ่านไปเท่าใด ความนิยมต่อบทเพลงของสุนทราภรณ์ยังคงมีอยู่ไม่เสื่อมคลาย

วงดนตรีสุนทราภรณ์กำเนิดขึ้นในปีพุทธศักราช 2482 เมื่อสำนักงานโฆษณาการ ได้รับการยกขึ้น เป็นกรมโฆษณาการ โดยมีคุณวิลาศ โอสถานนท์ เป็นอธิบดี และต่อมาท่านได้จัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงขึ้น จึงปรึกษากับหลวงสุขุมน้อยประดิษฐ์ เพื่อหาวงดนตรีแจ๊สมาบรรเลงประจำสถานี หลวง สุขุมน้อยประดิษฐ์เสนอให้รวบรวมนักร้องนักดนตรี ของบริษัทไทยฟิล์ม ซึ่งส่วนใหญ่รับราชการอยู่กอง มหரசพ กรมศิลปากร โอนย้ายมาสังกัดกรมโฆษณา การ และจัดตั้งวงดนตรีกรมโฆษณาการขึ้นในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2482 โดยมีครูเอื้อ สุนทรสนาน เป็น หัวหน้าวงและครูเวส สุนทราจามร เป็นผู้ช่วยหัวหน้าวง

ต่อมาครูเอื้อ สุนทรสนาน ได้นำวงดนตรีไป แสดงที่โรงภาพยนตร์โอเดียน และเห็นว่าการนำวง

ดนตรีราชการไปบรรเลงในโรงภาพยนตร์เอกชน ไม่เหมาะสม จึงหารือกับครูสุรัฐ พุกกะเวส เพื่อตั้งชื่อ วงดนตรี ในที่สุดได้ชื่อว่า “สุนทราภรณ์” และใช้ชื่อ วงดนตรีสุนทราภรณ์เมื่อบรรเลงในงานทั่วไป และ วงดนตรีกรมโฆษณาการในงานราชการ

การที่วงดนตรีสุนทราภรณ์เป็นวงดนตรีที่มีชื่อเสียง เกิดจากองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. มีผู้แต่งทำนองที่มีความสามารถ เช่น เอื้อ สุนทรสนาน เวส สุนทรจามร
2. มีผู้แต่งคำประพันธ์ที่มีความสามารถ เช่น แก้ว อัจฉริยะกุล สุรัฐ พุกกะเวส ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ
3. มีนักร้องที่มีความสามารถในการตีความ บทเพลงได้อย่างถูกต้อง เช่น มณฑนา โมรากุล เพ็ญศรี พุ่มชูศรี วินัย จุลบุษปะ
4. มีนักดนตรีที่มีความสามารถ เช่น เอื้อ สุนทรสนาน เวส สุนทรจามร คีติ ตีตาการ สมบูรณ์ ดวงสวัสดิ์

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในองค์ประกอบที่ 2 ด้าน คำประพันธ์นั้น เจตนา นาควัชระ (2527: 125) กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า “...เพลงสุนทราภรณ์มีคุณค่าทางคีตศิลป์และวรรณศิลป์ที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน มาตรฐานทางวรรณศิลป์ของบทเพลงนั้น อยู่ในระดับสูง จนอาจารย์วรรณคดีหลายท่านได้นำเอาบทเพลงสุนทราภรณ์ไปเป็นเนื้อหาสาระสำหรับสอนวรรณคดีวิจารณ์ จึงควรที่นักวรรณคดีจะได้ทำการวิเคราะห์บทเพลงสุนทราภรณ์ให้เป็นแบบแผนมากกว่านี้...”

นอกจากบทเพลงสุนทราภรณ์จะมีคุณค่าทางวรรณศิลป์แล้ว รูปแบบในการสื่อสารของบทเพลงได้แก่ การลำดับและการเชื่อมโยงเนื้อหาในเพลงตลอดจนหน้าที่ และวิธีการเล่าเรื่องของบทเพลงก็มีความน่าสนใจ เพราะช่วยให้เราเข้าใจกลวิธีในการแต่งคำประพันธ์ของเพลงในยุคสุนทราภรณ์ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจโลกทัศน์ของผู้ประพันธ์ และท้ายที่สุดช่วยให้เราประจักษ์คุณค่าความเป็นมนุษย์จากกิจกรรมทางสังคมนี้ได้ (ปรีชา ช้างขวัญยืน, 2547: 63)

จุดมุ่งหมายของบทความ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์วิธีการสร้างเอกภาพในบทเพลงจังหวัดและสถานที่ของวงดนตรีสุนทราภรณ์ ทั้งนี้ผู้เขียนมีข้อสังเกตว่า เพลงสถานที่แต่ละเพลงเหมือนกับสารคดีนำเที่ยว 1 เรื่อง แต่ผู้ประพันธ์ไม่อาจบรรจุเรื่องราวทั้งหมดของสารคดีลงได้ จึงต้องเลือกว่าสาระใดเป็นสาระสำคัญที่สุด และจะลำดับสาระเหล่านั้นให้ผู้ฟังเห็นภาพ คล้อยตาม และดื่มด่ำไปพร้อมบทเพลงได้อย่างไร การสร้างเอกภาพให้เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพที่ต้องการสื่อได้อย่างชัดเจน จึงเป็นวิธีหนึ่งในการนำผู้ฟังเข้าถึงบทเพลงได้อย่างกระจ่างชัด อีกทั้งบทความนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างองค์ความรู้ที่จะเป็นพื้นฐานให้กับการศึกษาบทเพลง และในการประพันธ์เพลงใหม่ๆ ต่อไป นอกจากนี้การหันมาให้ความสนใจเพลงจังหวัดและสถานที่อาจเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้คนไทยหันกลับมาเห็นความสำคัญ ความสวยงาม และชื่นชมกับภูมิประเทศของไทยได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตของบทความ

บทความนี้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้เฉพาะ การศึกษาการสร้างเอกภาพในบทเพลงสุนทราภรณ์ เท่านั้น และเพลงที่นำมาศึกษาเป็นเพลงจังหวัด และสถานที่ ทั้งนี้เพราะเนื้อหาของบทเพลงกลุ่มนี้ มีความน่าสนใจ เนื่องจากไม่ได้เป็นเพียงบทเพลงที่ สื่อศิลปะอันงดงามและไพเราะเท่านั้น แต่ยังเป็น แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่ ทั้งด้าน ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม นิสัย ใจคอของผู้คน ฯลฯ อีกด้วย ที่สำคัญเพลงในกลุ่มนี้ ยังเคยเป็นเครื่องมือของรัฐในการประชาสัมพันธ์ จังหวัดและสถานที่มาแล้วในอดีต แต่ถูกกลืนเลือน และขาดการเอาใจใส่ การได้ศึกษาเพลงจังหวัดและ สถานที่ที่จึงเป็นการกระตุ้นเตือนให้เห็นความสำคัญ ของบทเพลงในฐานะเครื่องมือประชาสัมพันธ์ จังหวัดเป็นอย่างดี

เพลงจังหวัดและสถานที่คือบทเพลงที่มีเนื้อหา บางส่วนหรือทั้งหมดเกี่ยวข้องกับจังหวัดต่างๆ รวมถึงสถานที่ที่น่าสนใจในประเทศไทย การเกี่ยวข้องนี้ มีความหมายว่าบทเพลงได้อาศัยจังหวัดและสถานที่ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดข้อเท็จจริง ความรู้สึก และอารมณ์ ทั้งเป็นการบรรยายให้เห็นภาพจังหวัด และสถานที่ หรือการใช้จังหวัดและสถานที่เป็นฉาก สำหรับพรรณานาอารมณ์ก็ได้

ผู้เขียนได้จำกัดข้อมูลในการศึกษาเพียงบทเพลง ที่มีชื่อสถานที่ที่เป็นวิสามานยนาม เช่น อ่างหิน หาดพิทยา ผาเงอบ เกาะสีชัง รวมไปถึงบทเพลงที่มีชื่อจังหวัด เช่น กุหลาบเชียงใหม่ เพชรบุรีแดนใจ ชัยนาท ดรงเมืองงาม สมุทรสงคราม รวม 50 เพลง

นอกจากนี้ บทความนี้จำกัดขอบเขตการศึกษา

เพียงเนื้อร้องของบทเพลงเท่านั้น องค์ประกอบอื่นๆ เช่น ทำนองเพลง ศิลปะการขับร้อง การเรียบเรียง เสียงประสาน เป็นต้น ไม่เป็นประเด็นหลักในการ วิเคราะห์ แต่นำมาประกอบการวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

1. รวบรวมข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับบทเพลง อาทิ เนื้อเพลง ประวัติ เพลง ซึ่งครอบคลุมจุดมุ่งหมายในการแต่งเพลง ชื่อ ผู้แต่งเนื้อร้องและทำนอง เป็นต้น 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างเอกภาพ เช่น บทความ งานวิจัย หนังสือ เป็นต้น

2. นำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผล และ วิเคราะห์โดยผ่านจุดมุ่งหมายของเพลง และรูปแบบ ของเพลง

3. นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบบทความ

การสร้างเอกภาพในเพลงของสุนทราภรณ์

เอกภาพ คือ ความเป็นหนึ่งเดียวของบทเพลง เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจสาระหลักของเพลง (Theme) ได้ ถูกต้อง ชัดเจน และตรงกับที่ผู้ประพันธ์ต้องการ ส่งมา

บทความนี้จะนำเสนอผลการศึกษการสร้าง เอกภาพในเพลงจังหวัดและสถานที่ของบทเพลง สุนทราภรณ์ผ่านกรอบ 2 กรอบ คือ

1. การสร้างเอกภาพด้วยจุดมุ่งหมายของเพลง หมายถึงเป้าหมายในการรังสรรค์บทเพลงแต่ละเพลง เช่น เพื่อปลุกใจ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดและ สถานที่ และเพื่อสร้างอารมณ์สะท้อนใจ

2. การสร้างเอกภาพด้วยรูปแบบของเพลง คือ การวิเคราะห์เพลงจากโครงสร้างผิวของเพลง ได้แก่ ชื่อเพลง คำร้อง ทำนอง จังหวะ ตลอดจนเสียงร้อง ที่ผ่านการตีความเพลงแล้ว เป็นต้น ในบทความนี้จะวิเคราะห์เฉพาะ 3 ด้านคือ ชื่อเพลง คำร้อง และ ทำนอง เท่านั้น

1. การสร้างเอกภาพด้วยจุดมุ่งหมายของบทเพลง

เพลงจังหวัดและสถานที่ของวงดนตรีสุนทราภรณ์จากจำนวนที่ได้ศึกษา แบ่งตามจุดมุ่งหมาย ได้เป็น 3 กลุ่ม **กลุ่มแรก** เป็นบทเพลงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดและบรรยายภาพสถานที่ ตลอดจนผู้คน บทเพลงประเภทนี้จึงมีลักษณะเหมือนสารคดีท่องเที่ยว ที่ให้ภาพบ้านเมือง สถานที่สำคัญ แหล่งท่องเที่ยว ศาสนสถาน หรือมรดกทางวัฒนธรรมต่างๆ เป็นสำคัญ อาจมีเนื้อหาด้านความรัก และ สอดแทรกความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์เมื่อพบผู้คนบ้าง เช่น เห็นหญิงงามก็จะแสดงความชื่นชม เป็นต้น แต่นั่นไม่ใช่สาระสำคัญของเพลง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเนื้อเพลงจะมากมายไปด้วยข้อมูล แต่ผู้ประพันธ์ใช้ศิลปะในการประพันธ์ถ่ายทอดได้อย่างละเมียดละไม ทำให้ผู้ฟังไม่รู้สึกว่ากำลังถูกยัดเยียดข้อมูล เพลงในกลุ่มนี้ เช่น เพลงกาญจนบุรี ศรีสยาม เพลงอ่างหิน เพลงอุบลเมืองงาม ฯลฯ ตัวอย่างการบรรยายที่ปรากฏในเพลงกลุ่มนี้ เช่น เพลงกาญจนบุรี คำร้องโดย ธาตรี ทำนองโดย เอื้อสุนทรसन

แดนเมืองกาญจนมานเมืองด่านไทย

เหม่อมองแห่งไหนป่าไพรแวดล้อมธารินทร์

ถิ่นทอง สีนเืองนอง แผ่นดิน

ทองพางุมิ เป็นถิ่นแร่ดินลือชื่อกัน

กาญจนบุรี เมืองนี้เป็นเมืองลือนาม

เพราะไทรโยคอันงามมีน้ำตกตามเพลงรำพัน

เป็นดินแดนพระแท่นสำคัญ

ที่ดงรังอารัญ มีถ้ำเขานันทาม

จะเห็นว่าวิธีเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์บรรยายให้เห็นสภาพแวดล้อมของจังหวัดกาญจนบุรี อันประกอบไปด้วยป่าไม้ แร่ธาตุ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ แม้ว่าเพลงจะไม่ได้ให้ข้อมูลเชิงลึก แต่ก็ให้ภาพโดยรวมของจังหวัดกาญจนบุรีได้เป็นอย่างดี

กลุ่มที่สอง เป็นบทเพลงที่มีจุดมุ่งหมายแสดงอารมณ์ ความรู้สึก และความรัก ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับความรักต่อหญิงสาว อันเป็นหัวใจของเพลง แต่การพรรณนาความรู้สึกนั้นผูกโยงอยู่กับสถานที่ เช่น เพลงปากลัด ที่ผู้ประพันธ์แสดงความรักที่มีต่อหญิงสาวมอญในอำเภอพระประแดง เนื้อเพลงจึงสรรคำที่แสดงอารมณ์รัก และพำพำพันถึงหญิงที่รักมากกว่าการกล่าวถึงสภาพบ้านเมืองปากลัด เพลงคลองมอญ ก็เป็นอีกบทเพลงหนึ่งซึ่งพรรณนาความรู้สึกอาลัยอาวรณ์หญิงสาวอันเป็นที่รักของผู้ประพันธ์ซึ่งอาศัยอยู่ที่คลองมอญ เพลงบางเพลง เช่น เพลงพญาลาก่อน เป็นการพรรณนาความรู้สึกในเรื่องความรัก ซึ่งผูกพันอยู่กับหาดพญา แต่เป็นความผูกพันกับความหลังในชีวิตรัก การเล่าเรื่องจึงเป็นการพรรณนาความรู้สึกสะท้อนใจของบทเพลงมากกว่าการบรรยายให้เห็นบรรยากาศของพญา เป็นต้น เพลงเหล่านี้ไม่ได้บรรยายให้เห็นภาพของปากลัด คลองมอญ หรือหาดพญา แม้แต่น้อย เราจึงไม่อาจเห็นสภาพแวดล้อม ลักษณะของผู้คน ตลอดจนกิจกรรมทางสังคมของคนเหล่านั้นจาก

บทเพลงในกลุ่มนี้ได้เลย แต่ผู้ประพันธ์กลับได้สะท้อนอารมณ์ของคนที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ต่างๆ ตลอดเพลง อย่างไรก็ตาม แม้ว่าบทเพลงในกลุ่มนี้ไม่ได้ให้ข้อมูลใดๆ เกี่ยวกับจังหวัดและสถานที่แต่กลับแสดงให้เห็นอัจฉริยภาพของผู้ประพันธ์เนื้อร้องที่สามารถนำเรื่องราวที่เกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกเชื่อมโยงกับเรื่องราวที่เป็นลักษณะทางกายภาพ คือสถานที่ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมเจาะลงตัว ถ้อยภาษาที่ใช้จึงอิสระและพลีไพล่ไปตามอารมณ์ของผู้ประพันธ์ ทำให้บทเพลงมี “ชีวิต” และทำหน้าที่ของบทเพลงอย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้ฟังเกิดความสะเทือนใจและประทับใจบทเพลงในที่สุด ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นบทเพลงปากลัดซึ่งผู้ประพันธ์ใช้พรรณนาโวหารถ่ายทอดความรู้สึกของตนต่อหญิงสาวชาวอมุในอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้อย่างน่าประทับใจ

เพลงปากลัด

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

ซึ่งทรงชอกซอนรักมอญหมดใจ

ถวายใจให้เธอไว้เชยชมใช้ชื่นกัน

ปากลัดไกลดวงใจไกลกันชิดกัน

ฝากฟ้าอาถรรพณ์ไม่เคยคลาขวัณกันเรา

ขอศรีศักรักรักตนคนเพื่อเพลง

ประโลมประเล้าประเลงด้วยเพลงรักเก่า

คืนผ่องพรรณแม่น้ำจันทร์บรรเจิดเงา

ความรักเราจะกล่อมเกลาชาวตะเลงเคลิ้มฝัน

แม้ว่าเมื่อฟังจนจบเพลงแล้วผู้ฟังยังไม่เห็นภาพของปากลัดแม้แต่หน่อยแต่กลับได้รับความอึดอัดด้วยอรรถรสของบทเพลงอันเนื่องมาจากการเลือกสรร

คำที่ดงามสละสลวย กอปรด้วยวรรณศิลป์ เช่น การรักษาลัมผัสได้ครบถ้วน

ซึ่ง-ทรง-ชอก-ซอน

เชย-ชม-ใช้-ชื่น

แม่น้ำจันทร์-บรรเจิดเงา

ขอศรีศักรักรักตนคนเพื่อเพลง

เห็นได้ว่า ความแตกต่างระหว่างบทเพลงทั้งสองกลุ่มนี้ คือ บทเพลงกลุ่มแรกเน้นการบรรยายสภาพพื้นที่ และสะท้อนจุดมุ่งหมายของบทเพลงด้วยการให้ผู้ฟังได้รับข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับจังหวัดหรือสถานที่ เช่น ลักษณะผู้คน วัฒนธรรม กิจกรรมทางสังคม อาชีพ ลักษณะภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น ขณะที่บทเพลงที่ใช้การพรรณนาความรู้สึก ผู้ฟังจะซึมซับอารมณ์ของบทเพลง แต่กลับไม่ได้ข้อมูลของจังหวัดและสถานที่แม้แต่หน่อย

อย่างไรก็ตาม การเลือกวิธีการเล่าเรื่องของแต่ละเพลงจำเป็นต้องพิจารณาตามจุดมุ่งหมายของบทเพลงเป็นสำคัญเพราะเพลงบางเพลงมีจุดมุ่งหมายเพื่อแต่งเป็นเพลงประจำจังหวัด ซึ่งละเว้นการบรรยายสภาพบ้านเมืองไม่ได้ เพลงประเภทนี้จึงเป็นเพลงหลักในการประชาสัมพันธ์หรือใช้แนะนำจังหวัดเป็นเบื้องต้น ส่วนเพลงกลุ่มที่ 2 เป็นเพลงที่ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดหรือสถานที่มากนัก แต่กลับสร้างอารมณ์สะเทือนใจให้กับผู้ฟังเพราะสามารถเข้าถึงอารมณ์ได้มากกว่าด้วยการพรรณนาความรู้สึก จึงมีหน้าที่ในการตอกย้ำให้ผู้คนได้รู้จักจังหวัดและสถานที่นั้นๆ มากยิ่งขึ้น หน้าที่ของเพลงทั้งสองประเภทนี้จึงเกื้อกูลสนับสนุนซึ่งกันและกัน

ส่วนกลุ่มที่สามนั้น เป็นบทเพลงที่มีจุดมุ่งหมายสร้างความสามัคคี ความรักชาติ และแสดงพลังของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่เดียวกัน เช่น เพลงสหมณฑลราชบุรี ประพันธ์คำร้องโดย พลตำรวจตรีจรัส วงศาโรจน์และช่อม ปัญญาพรค์ ส่วนทำนองประพันธ์โดย เอื้อ สุนทรสนาน ดังมีเนื้อหาของเพลงต่อไปนี้

สทภูมิมณฑลราชบุรี
เทิดทูนศักดิ์ศรีปฐพีของไทย
ประจวบศิริจันทร์ สุพรรณฯ นครปฐม
ราชบุรีเลื่องชื่อ สมุทรสงครามลือนาม
อีกทั้งเมืองสมุทรสงคราม กล้าหาญชาญชัย
เป็นเมืองหน้าด่านชาญศึก
ต่อสู้ศัตรูหาญอีก ไม่ว่าเหนือใต้
สทภูมิมณฑลราชบุรี สามัคคีกันไว้
ทั้งแปดเมืองเกรียงไกร
ประวัติยิ่งใหญ่ลือชา

เห็นได้ว่าเนื้อหาของเพลงสหมณฑลราชบุรี ไม่มีส่วนใดบรรยายถึงสภาพแวดล้อมและภูมิประเทศของเมือง ตลอดจนผู้คนและวัฒนธรรมใดๆ เลย บทเพลงแสดงถึงความสำคัญของเมืองในกลุ่มสหมณฑลว่าเป็น **เมืองหน้าด่านชาญศึก** และขอให้ **สทภูมิมณฑลราชบุรี สามัคคีกันไว้** ผู้ฟังจึงได้รับข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดเหล่านี้แตกต่างจากบทเพลงในสองกลุ่มแรก คือ เป็นกลุ่มเมืองที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติมาแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบันและกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเกิดความรักและสามัคคีกัน

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของเพลงเป็นกรอทำหน้าที่ “คุม” เรื่องราวของเพลงไว้ นอกจากนี้ยังเป็นทั้งข้อตกลงที่รับรู้ร่วมกันระหว่างผู้ประพันธ์และ

ผู้ฟังและเป็นเข็มทิศให้ผู้ประพันธ์นำเนื้อหาของเพลงไปยังปลายทางที่ต้องการร่วมกันระหว่างผู้ประพันธ์และผู้ฟัง จึงกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายของเพลงช่วยสร้างเอกภาพไม่ให้ออกไปนอกประเด็นและยังคงรักษาประเด็นที่ต้องการสื่อสารไว้ตลอดจนจบเพลง

2. การสร้างเอกภาพด้วยรูปแบบของเพลง

รูปแบบของเพลง คือ โครงสร้างผิวของเพลง ได้แก่ ชื่อเพลง คำร้อง ทำนอง จังหวะ ตลอดจนเสียงร้อง ที่ผ่านการตีความเพลงแล้ว เป็นต้น ในบทความนี้จะวิเคราะห์เฉพาะ 3 ด้าน คือ ชื่อเพลง คำร้อง และทำนอง เท่านั้น

เพลงจังหวัดและสถานที่ เป็นบทเพลงที่เน้นการให้ข้อมูลต่างๆ ของจังหวัด ส่วนใหญ่มีโครงสร้างพื้นผิวคล้ายคลึงกัน คือ ประกอบด้วยเกริ่นนำ (Exposition) เนื้อเรื่อง (Body) การสรุป (Conclusion) และคำส่งท้าย (Terminus) แต่ผู้ประพันธ์สื่อสารมายังผู้ฟังอย่างมีศิลปะ และใช้กลวิธีที่แยบคาย เพราะบทเพลงประเภทนี้ไม่ใช่ข้อมูลท่องเที่ยว แต่เป็นงานศิลปะที่มีข้อมูลเป็นข้อเท็จจริง และแทรกความรู้สึก องค์ประกอบระดับพื้นผิวจึงจำเป็นต้องอาศัยกลวิธีที่มีชั้นเชิง ไม่ให้ผู้ฟังรู้สึกว่กำลังถูกยัดเยียดข้อมูล แต่เป็นการซึมซับความสุนทรีย์ไปพร้อมกับข้อมูลต่างๆ

ตัวอย่างต่อไปนี้เป็นการให้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดเพชรบุรีผ่านบทเพลงเพชรบุรีแดนใจ ประพันธ์คำร้องโดย ศรีสวัสดิ์ วิจิตรวรการ ขับร้องโดย มณฑนา โมรากุล ซึ่งแสดงให้เห็นความสามารถทางภาษาและกลวิธีการถ่ายทอดของผู้ประพันธ์ได้เป็นอย่างดี

บุรีเอ๋ยบุรีรมย์ราย

พระเคยเยื้องกรายเพลีนหาดทรายสนาน

เขาหลวงเป็นสรวงสำราญ

เขาวังเป็นบ้านสถานสถิตย์องค์

พรางเพชรพร้อมพริ้มแยมยั้มชวนใจ

ทักทายขวัญให้โลมหลง

ลืมิไม่หลง

ไม่ตายแล้วคงพบกัน

เพลงเพชรบุรีแดนใจ ฉายภาพประวัติศาสตร์อันรุ่งโรจน์ของเขาหลวงและเขาวังในฐานะที่ประทับของบูรพกษัตริย์ได้อย่างงดงาม ลงตัว และกระชับจนผู้ฟังไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นคำร่ำสอนประวัติศาสตร์มากไปกว่าบทเพลงที่ให้ความบันเทิง

ความลงตัวระหว่างทำนองและคำร้อง จึงช่วยประกอบสร้างให้เพลงเพชรบุรีแดนใจมีความงดงาม และสามารถสื่อสารใจความสำคัญมายังผู้ฟังได้อย่างครบถ้วน

2.1 ชื่อเพลง คือ สาระรู้แล้ว (Activated) หรือข้อมูลที่ผู้ฟังมีอยู่แล้ว ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูล ที่ทำงานแล้วในความคิดของผู้ฟัง ทำหน้าที่กำหนดขอบเขตของเพลง และทำหน้าที่กำหนดความคิดของผู้ฟัง

สำหรับเพลงจังหวัดและสถานที่ สาระรู้แล้ว แบ่งเป็นสาระรู้แล้วแบบทั่วไป และสาระรู้แล้วแบบกำหนดขึ้น สาระรู้แล้วแบบทั่วไป หมายถึง ข้อมูลทั่วไปที่เป็นที่เข้าใจตรงกันอยู่แล้วของคนในสังคม ไม่จำเป็นต้องตกลงกันอีก เช่น จังหวัดเชียงใหม่อยู่ทางภาคเหนือของไทย จังหวัดสงขลามีสันที่ติดทะเล

เป็นต้น ส่วนสาระรู้แล้วแบบกำหนดขึ้น เป็นสาระรู้แล้วที่อาจไม่เป็นที่เข้าใจตรงกันแต่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อ “สาระ” ใหม่นี้ให้เกิดขึ้นในมโนภาพของผู้ฟัง เช่น เชียงใหม่เมืองงาม ฉะเชิงเทราร่มเย็น คำว่า “เมืองงาม” และ “ร่มเย็น” เป็นสาระรู้แล้วที่ถูกกำหนดโดยผู้ประพันธ์เพื่อตกลงเบื้องต้นก่อนฟังเพลงว่าเพลงที่ได้ฟังนี้กำลังเสนอภาพความงามของจังหวัดเชียงใหม่ และความร่มเย็นของจังหวัดฉะเชิงเทรา ชื่อเพลงแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

ก) ชื่อเพลงแบบที่ปรากฏเฉพาะชื่อจังหวัดหรือสถานที่ เช่น เพลงเกาะสีชัง เพลงเลย เพลงชัยนาท เพลงตากลิ เพลงนครปฐม เพลงบุรีรัมย์ เพลงยโสธร เพลงยะลา เพลงสิงห์บุรี เพลงสุโขทัย เพลงหนองคาย เป็นต้น เพลงในกลุ่มนี้ผู้ประพันธ์ให้เพียงสาระรู้แล้วแบบทั่วไปแก่ผู้ฟัง ผู้ฟังจึงไม่ทราบหาเนื้อหาของเพลงจะเป็นเช่นไร มีทิศทางไปทางใด ดังนั้น ผู้ประพันธ์จึงมักให้มิชชั่นตกลงเบื้องต้นกับผู้ฟังในช่วงต้นเพลงเสมอ เพื่อเป็นการกำหนดกรอบความคิดของผู้ฟัง และช่วยให้เนื้อหาของเพลงมีขอบเขตชัดเจน เช่น ชื่อเพลงตากลิ ผู้ประพันธ์ต้องตกลงกับผู้ฟังทันทีในตอนแรกของเพลงดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลงตากลิ

คำร้อง ‘ธาดรี’

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

ดินแดนสมญานามตากลิแห่งนี้ลือเลื่อง

ว่าเป็นนามเมืองแห่งผา

แดนตากลินี้ไร่งามทำตามไศลเขาหลั่นมา

ดูเขียวตามผาทั่วไป

เห็นได้ว่าเนื้อเพลงท่อนแรกเป็นการนิยาม “ศาลี” ในด้านภูมิศาสตร์ คือ เป็นเมืองแห่งผา และให้ข้อมูลเบื้องต้นว่า เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำอะไรตามไหล่เขา ซึ่งสะดวกสำหรับการบรรยายถึงสภาพภูมิประเทศและการประกอบอาชีพต่อไปในเนื้อหาเพลง

ข) ชื่อเพลงแบบที่ปรากฏส่วนขยาย เช่น เพลง กรุงเทพฯ ราตรี เพลงกาญจนบุรีศรีสยาม เพลง ขอนแก่นเมืองงาม เพลงเพชรบุรีแดนใจ เพลง ฉะเชิงเทราร่มเย็น เพลงนครสวรรค์ทรรษา เพลง พังงาลาวัญย์ เพลงมนต์รักมนต์สุรินทร์ เพลงสวรรค์ ขาวจันทิ เพลงอุตรดิตถ์แดนฝัน เป็นต้น เพลงในกลุ่มนี้ผู้ประพันธ์ให้สาระรู้แล้วแบบกำหนดขึ้น จำเพาะเจาะจงกว่าในกลุ่มแรกด้วยชื่อเพลง และมีข้อตกลงเบื้องต้นกับผู้ฟังในส่วนขยายของชื่อเพลง เช่น เพลง กรุงเทพฯ ราตรี บรรยายภาพกรุงเทพฯ ในยามค่ำคืน เพลงฉะเชิงเทราร่มเย็น เป็นภาพของความร่มเย็น (ซึ่งในเนื้อเพลงจะขยายความว่าเป็น ความร่มเย็นในพระธรรม) ของจังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในเนื้อเพลงของเพลงกลุ่มนี้ก็ปรากฏว่ามีการต่อยอดความคิดเสมอด้วยการซ้ำ ข้อตกลงเบื้องต้นให้ปรากฏต้นเพลง เช่น

เพลงกรุงเทพฯ ราตรี

คำร้อง ศรีสวัสดิ์ พิจิตรวรการ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

โอ้กรุงเทพ ฯ เมืองฟ้าอมร

สมเป็นนครมหาธานี

สวยงามหนักหนายามราตรี

งามเหลือเกินเพลิดเพลินฤดี

ช่างงามเหลือที่จะพรรณนา

ความแตกต่างระหว่างของเพลงทั้งสองกลุ่มนี้ก็คือ เพลงที่ชื่อเพลงมีเฉพาะชื่อจังหวัดและสถานที่ (ก) ทุกเพลงจำเป็นต้องมีข้อตกลงเบื้องต้นในตอนต้นเพลงก่อนเสมอ เหมือนกับเป็นการสร้างกรอบ มโนทัศน์ขึ้นในใจผู้ฟัง แต่เพลงที่ชื่อเพลงมีส่วนขยาย (ข) ไม่จำเป็นต้องทำเช่นนั้นเสมอไป เพราะผู้ประพันธ์ได้สร้างข้อตกลงไว้แล้วตั้งแต่ชื่อเพลง ดังนั้นจึงพบว่าเพลงบางเพลงในกลุ่ม (ข) จึงไม่เสนอสาระใดๆ ในช่วงต้นเพลง แต่จะเก็บสาระที่ต้องการเสนอไว้ในช่วงที่สองหรือช่วงกลางเพลงก็ได้ เช่น เพลงประจวบมิ่งขวัญ ผู้ประพันธ์ให้ข้อมูลด้านต่างๆ มาก่อนในสองท่อนแรก แล้วจึงสรุปในท่อนที่ 3 เป็นสาระสำคัญของเพลง ดังนี้

เพลงประจวบมิ่งขวัญ

คำร้อง ชุ่ม ปัญจพรรค

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

งามเอยงามช่องกระจกสวยงาม

ทะเลสีครามงามน่าชม

ฟังเสียงคลื่นล่อลม

หาดทรายสวยสมดังใจ

ไกลกังวลไกลแล้วกังวลจิต

อ่าวมะนาวชวนพิศฝันไฟ

หัวหินเลื่องชื่อลือไกล

คลองวาฬครองใจชั่วกาลป้า

ประจวบคีรีขันธ์

เป็นเมืองสำคัญคู่ไทยนานมา

บางสะพาน ปรากฏ กุญ หัวหิน

เป็นดังเมืองอินทร์แดนฟ้า

ป่าไม้เขาเขียวมีค่า

พื้นดินมีทองทาบทาทะเลบุปผามากไป

เห็นได้ว่าเพลงประจวบมิ่งขวัญ ไม่ได้เสนอ ข้อตกลงเบื้องต้นเป็นอันดับแรก แต่ได้บรรยายรายละเอียดต่างๆ ก่อน จากนั้นจึงสรุปในช่วงตอนกลาง เพลงว่า **ประจวบคีรีขันธ์เป็นเมืองสำคัญคู่ไทย นานมา**

2.2 ทำนองเพลง คือ ระดับเสียงสูงต่ำใน บทเพลง โดยปกติจะมีอยู่ 2 ชุด ชุดที่ 1 บรรเลง สามรอบ (ตอนที่ 1 ตอนที่ 2 และตอนที่ 4) ชุดที่ 2 บรรเลง 1 รอบ (ตอนที่ 3) อย่างไรก็ตาม ทำนอง เพลงไม่ได้เป็นเช่นนี้เสมอไป เพลงของสุนทราภรณ์ มักมีท่วงทำนองที่หลากหลายมากกว่านี้ บางเพลงมี ทำนอง 2 แบบ และบรรเลงสลับไป โดยทำนองที่ 1 ใช้เนื้อเพลงเดียวและร้องซ้ำแทรกระหว่างทำนอง ที่ 2 ซึ่งใช้เนื้อเพลงที่เปลี่ยนไป เรียกว่า สร้อยเพลง กับเนื้อเพลง หรือบางเพลงมีทำนองเพลงแต่ละตอน ไม่ซ้ำกันเลย อนึ่งบทความนี้ไม่ได้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ ทำนองเพลง แต่ศึกษาทำนองเพลงในฐานะที่เป็น ตัวกำหนดเอกภาพในเนื้อหาเพลงเท่านั้น

ความหลากหลายของทำนองเพลงเช่นนี้เอง ที่ทำให้เนื้อหาของเพลงจังหวัดและสถานที่แตกต่างกัน ท่อนสร้อยของบางเพลงเป็นการย้ำเตือนสาระหลัก ของเพลง การร้องซ้ำไปซ้ำมาหลายเที่ยวทำให้ผู้ฟัง จดจำและเข้าใจสาระสำคัญที่ผู้ประพันธ์ต้องการสื่อ เช่น เพลงเพชรบุรีแดนใจ ที่ท่อนสร้อยร้องซ้ำ หลายๆ ครั้ง และย้ำว่าจังหวัดเพชรบุรีเป็นดินแดน ที่เป็นศรีของประเทศ และเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็น หัวใจของประเทศเช่นกัน

(สร้อย) เพชรเอ๋ยเพชรบุรีศรีไทย

แผ่นดินแดนใจของผองไทยทั่วกัน

2.3 คำร้อง คือ เนื้อหา หรือสาระต่างๆ ที่ ปรากฏในเพลงสาระเหล่านี้เป็นข้อเท็จจริงแต่ถูกเรียง ลำดับและนำเสนออย่างมีศิลปะ ผ่านการเลือกสรร ถ้อยคำและวิธีการบรรยายที่ดี เพื่อให้ผู้ฟังเห็นภาพ คล้อยตามไปกับบทเพลง ด้วยการคำนึงถึงลำดับ ความสำคัญก่อนหลังของข้อมูล และใช้ประโยค ใจความสำคัญและการขยายความเข้ามารวมในการ บรรยาย

คำร้องมีความเกี่ยวข้องกับชื่อเพลงและทำนอง เพราะทั้งสองส่วนนี้มีบทบาทในการกำหนดให้ คำร้องเป็นเช่นไร ควรบรรยายสิ่งใดก่อนหลัง

จากการศึกษาพบว่า คำร้องเพลงจังหวัดและ สถานที่ของวงดนตรีสุนทราภรณ์แบ่งออกโดยใช้ รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างใจความสำคัญและ การขยายความเป็นเกณฑ์ได้ 4 กลุ่ม คือ

กลุ่ม ก) เป็นกลุ่มที่วางใจความสำคัญไว้ในช่วง ต้นเพลง จากนั้นเป็นการให้รายละเอียดของข้อมูล โดยไม่มีการกล่าวถึงสาระรู้แล้วและไม่มีการสรุปอีก เลย ได้แก่ เพลงแพร่เมืองงาม เพลงเชียงใหม่เมือง งาม เพลงกาญจนบุรีศรีสยาม เพลงผาเงบ เพลง เกาะสีชัง เพลงยโสธร เพลงตากลิ เพลงกุหลาบ เชียงใหม่ เพลงหาดสงขลา เป็นต้น ใจความสำคัญ ที่ถูกวางไว้ต้นเพลงมีหน้าที่ให้ภาพโดยรวมของเพลง ว่าต้องการสื่อสารเรื่องราวใดมายังผู้ฟัง ในขณะที่ เดียวกันก็เป็นการกำหนดกรอบความคิดของ ผู้ประพันธ์เองให้จำกัดอยู่ในขอบเขตที่ต้องการ ดังตัวอย่างเช่น

เพลงแพร์เมืองงาม

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

(สร้อย) แพร์เป็นเมืองศิวิลย์ งามล้ำค่าชาวไทย
งามน้ำใจชาวแพร์เมืองงาม (เพลงแพร์เมืองงาม)

ข้อตกลงเบื้องต้นที่ปรากฏตอนต้นเพลงนี้ทำหน้าที่เป็นใจความสำคัญและกำหนดขอบเขตของเพลงในส่วนที่เหลือให้เน้นบรรยายความสวยงามของจังหวัดแพร์และความมีน้ำใจของชาวแพร์

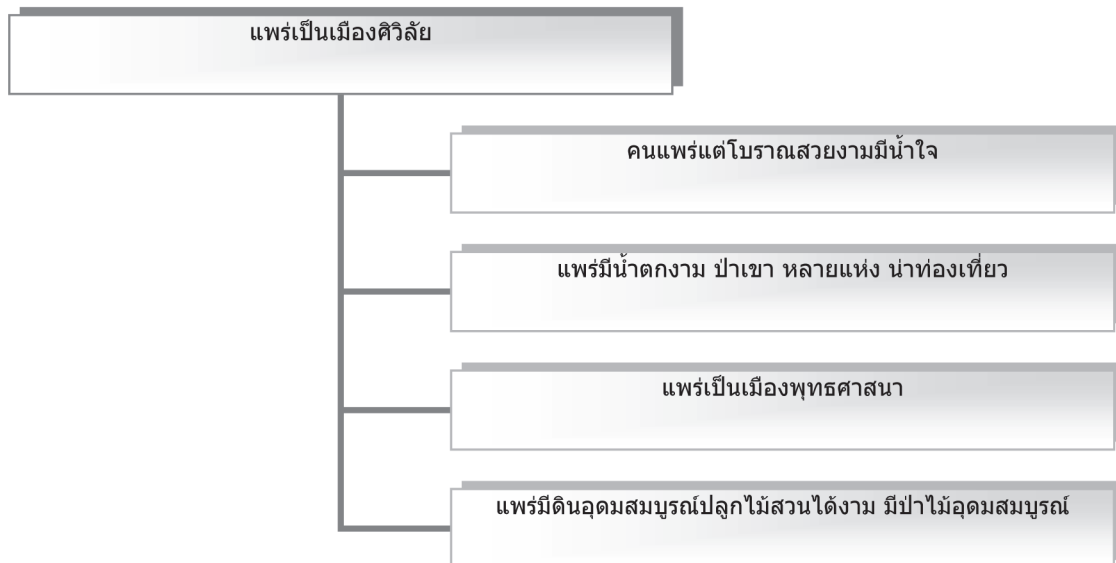
เพลงยโสธร

คำร้อง พรพิรุณ

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

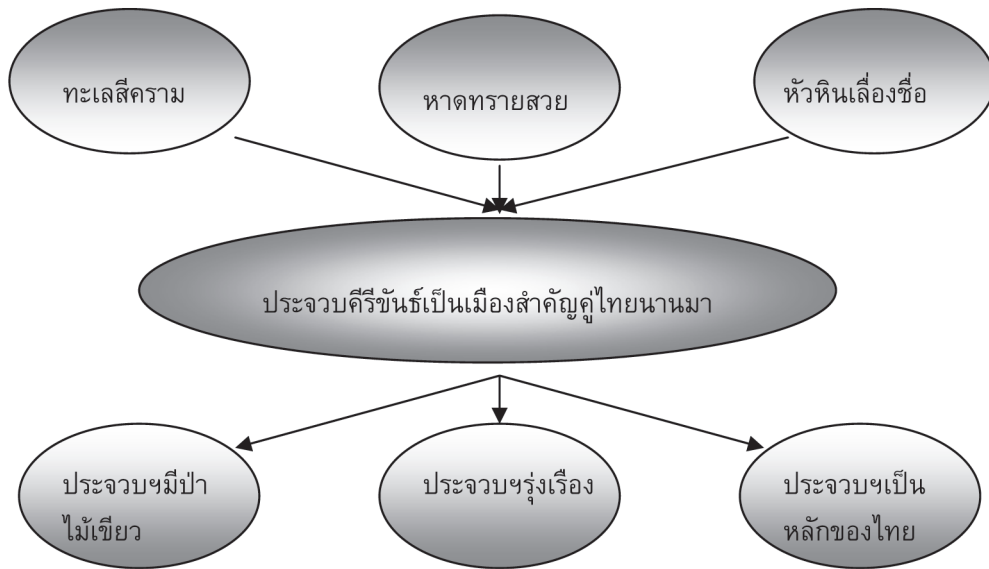
เมืองทองของเรา งามพริ้งเพรายโสธรศรีเมือง
เจ็ดแฉ่มประเทือง ยโสธรฟุ้งเฟื่องและรุ่งเรืองศรี

ใจความสำคัญที่ปรากฏในเพลงยโสธรเน้นเรื่องความรุ่งเรืองของจังหวัดยโสธร และเนื้อเพลงก็ขยายความด้วยตัวอย่างความรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม เช่น การจัดงานประเพณีสงกรานต์น้ำพระ มีโบสถ์วิหารสวยงาม ประเพณีแข่งเรือ ฯลฯ แต่ไม่ได้กล่าวถึงผู้คน ซึ่งต่างจากเพลงแพร์เมืองงาม สามารถแสดงด้วยแผนภูมิได้ดังนี้

กลุ่ม ข) เป็นกลุ่มที่ให้รายละเอียดของบทเพลงในช่วงต้นเพลง แล้วตามด้วยใจความสำคัญ จากนั้นจึงขยายความเพิ่มเติมได้แก่เพลงประจวบมิ่งขวัญ เพลงถิ่นไทยงาม เพลงเกาะลอย เพลงเพชรบุรีแดนใจ เป็นต้น ดังตัวอย่างเช่น เพลงประจวบมิ่งขวัญ เนื้อเพลงช่วงแรกเป็นการบรรยายสภาพทั่วไปของ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เช่น การบรรยายภาพเขาช่องกระโจมที่มีความสวยงาม มีทะเลสีคราม เสียงคลื่นเสียงลม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวอีกหลายแห่ง เช่น อ่าวมะนาว หัวหิน และคลองวาฬ เป็นต้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เพลงประจวบมิ่งขวัญ

คำร้อง ช่อม ปัญญาพรรค
ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

งามเอยงามช่อกระจกสวงาม

ทะเลสีครามงามน่าชม

ฟุ้งเสียงคลื่นล่อลม

หาดทรายสวยสมตริงใจ

ไกลกังวลไกลแล้วกังวลจิต

อ่าวมะนาวชวนพิศฝันไฟ

หัวหินเลื่องชื่อลือไกล

คลองวาฬครองใจชั่วกัลปาว

ประจวบคีรีขันธ์

เป็นเมืองสำคัญคู่ไทยนานมา

จนกระทั่งถึงราวกลางเพลง ผู้ประพันธ์จึงสรุปว่า “**ประจวบคีรีขันธ์ เป็นเมืองสำคัญคู่ไทย**

นานมา” และตามด้วย “บางสะพาน ปราน กุย หัวหิน เป็นดั่งเมืองอินทร์แดนฟ้าป่าไม้เขาเขียวมีค่า พื้นดินมีทองทาบทาทะเลบุปผามากไป” ซึ่งเป็นการให้รายละเอียดเพิ่มเติม

กลุ่ม ค) เป็นกลุ่มที่ผู้ประพันธ์แยกใจความสำคัญเป็นประเด็นย่อยๆ หลายประเด็นแทรกอยู่ในเนื้อเพลงเป็นระยะๆ โดยมีโครงสร้างทำนองเป็นกรอบกำหนดเนื้อหา ทำให้เนื้อเพลงแยกออกจากกันเป็นอิสระ และมีใจความสำคัญของแต่ละท่อนเป็นหน่วยกำหนดสาระในแต่ละท่อน เมื่อนำแต่ละท่อนมาประกอบเข้าด้วยกันก็จะพบความเชื่อมโยงกันระหว่างท่อนต่างๆ เพลงในกลุ่มนี้ ได้แก่ เพลง กาญจนบุรี เพลงยะลา เพลงฉะเชิงเทรา ร่มเย็น เพลง อ่างหิน เพลงขอนแก่น เพลงพัทลุงมาก่อน เพลง คลองมอญ เพลงอ่างหิน เพลงปากลัด เพลงพนัสนิคม เพลงมาร์ชอุตรดิตถ์ เป็นต้น

เพลงขอนแก่น

คำร้อง ธาตรี

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

ขอนแก่นเป็นแดนวิไล

พลเมืองก็เรียบร้อยดี

ขอนแก่นเป็นแดนพื้นฟู

จึงเป็นเมืองรุ่งเรืองสำคัญ

สวยเอยขอนแก่นแผ่นดินไทย

สมเอย ขอนแก่นแผ่นดินทอง

ขอนแก่นเป็นแดนวิมาน

จึงภูมิใจว่าเป็นขวัญตา

สมเป็นเมืองใหญ่อยู่ในภาคนี้

ศิลปกรรมมากมีสุขทวีเพราะความขยัน

พัฒนากันอยู่เชิดชูสร้างสรรค์

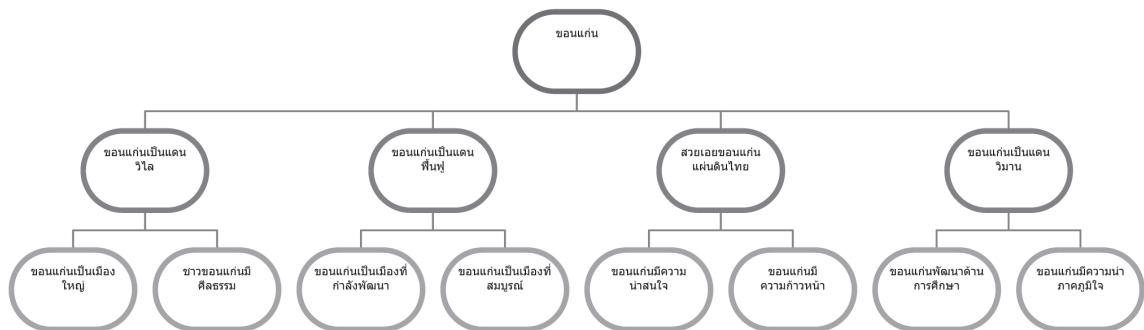
สมบูรณ์เฉิดฉินด้วยนับวันสวรรค์จะครอง

พรั่งพร้อมน้อมความสนใจสมดังที่ได้มามอง

ก้าวหน้าสมดังปองร่มรื่นทำนองเสียงแคนพา

พัฒนาทุกด้านเลิศการศึกษา

ฝังใจใฝ่หาอยู่ทุกคราที่ฉันเที่ยวชม

กลุ่ม ง) เป็นกลุ่มที่มีโครงสร้างคล้ายกับกลุ่ม ก) คือ มีข้อตกลงเบื้องต้นในตอนต้นของเพลง และให้รายละเอียด แต่ในช่วงท้ายเพลงจะสรุปประเด็นของเพลงอีกครั้งหนึ่ง ได้แก่ เพลงมนต์รักมนต์สุรินทร์

เพลงงามล้ำปางเขลางค์นคร เพลงเกาะลอย เพลงอุบลเมืองงาม เพลงอุตรดิตถ์เมืองงาม เพลงหนองคาย เป็นต้น ตัวอย่างเช่น

เพลงงามลำปางเขลางค์นคร

คำร้อง สมศักดิ์ เทพานนท์

ทำนอง เอื้อ สุนทรสนาน

เขลางค์แดนนครถิ่นไทยงาม

มาแต่ก่อนเก่าสืบสายกันนานมา

วัดพระธาตุงามล้ำเลิศอย่างเพริศพราว

วัดเจดีย์ขาวชื่อเสียงลือขจร

สาวงามที่เกาะคาน่าชม

ต่างอยู่สุขประกอบกรอาชีพอันงาม

ขอพรอนเจ้าพ่อประตุผา

งามอย่างผุดผาดนี้ละดินแดนไทย

สวยสมนามเป็นเมืองพุทธศาสนา

ทั้งพลเมืองแข่งกล้าต่างมุ่งหน้ารักษานคร

เพราะพระแก้วเคยประทับเก่าก่อน

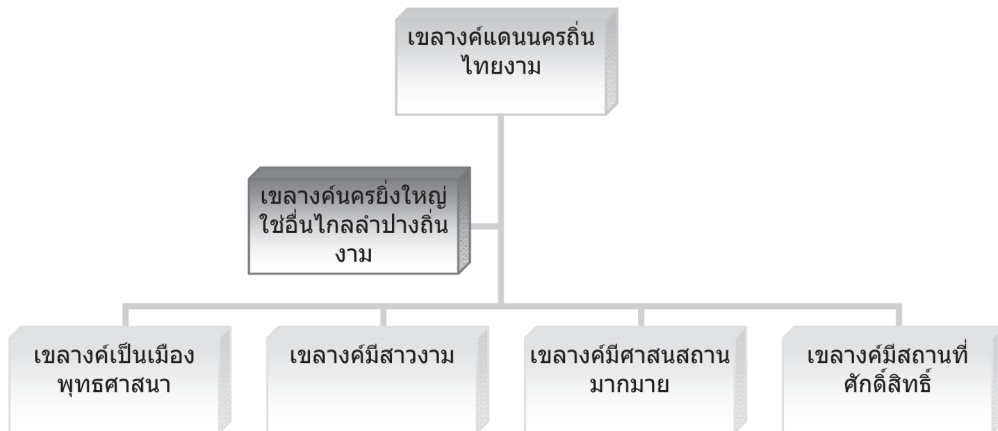
แม้ใครได้มาเห็นก่อนต้องกลับย้อนมาชมอีกครั้ง

พ้องพรรณผิวยามเด่นงามเหมือนจันทร์รา

เบิกบานสำราญอร่ามรุ่งโรจน์มาสุขใจ

แล้วเลาะมาเพลินชมถ้ำผาไท

เขลางค์นครยิ่งใหญ่ใช้ถิ่นไกลลำปางถิ่นงาม

บทสรุป

การประพันธ์เพลงทุกเพลง ผู้ประพันธ์เนื้อร้อง และผู้ประพันธ์ทำนอง ได้ใช้กลวิธีต่างๆ เพื่อให้ทุกบทเพลงมีความงดงาม ชาบซึ่งใจ มีคุณค่า และตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้ฟัง

การสร้างเอกภาพเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งที่ร่วมสร้างให้บทเพลงบรรลุถึงเป้าหมายเช่นนั้น ข้อสังเกตจากบทความนี้เป็นเพียงเล็กน้อย ที่รอการศึกษาภาพรวมทั้งหมดของศิลปะการประพันธ์เพลงไทยสากลที่นับวันจะถูกลืมเลือนไป

การศึกษากลวิธีสร้างเอกภาพ นอกจากจะช่วยให้เข้าใจว่า ผู้ประพันธ์ใช้กลวิธีใดบ้างเพื่อสร้างเอกภาพในบทเพลง ยังช่วยให้ นักมนุษยศาสตร์ ในฐานะผู้ศึกษาศาสตร์ของความเป็นมนุษย์ เข้าใจความรู้สึกนึกคิดและจิตใจ ตลอดจนวิธีการสื่อสารความรู้สึกนึกคิดนั้นมายังผู้อื่นได้อีกด้วย

นอกจากนี้ ในฐานะที่ผู้ประพันธ์เพลงเป็นตัวแทนของ “ผู้มาก่อน” ที่ดำรงชีวิตอยู่ในยุคสมัยหนึ่ง การศึกษาบทเพลงในอดีตจึงช่วยให้เราในฐานะ “ผู้มาหลัง” ได้รู้จักท่านเหล่านั้นมากขึ้น และนำ

ประสบการณ์ในอดีตมาเชื่อมโยงและผลิตซ้ำในปัจจุบันได้อย่างกลมกลืนและงดงาม

การศึกษาการสร้างเอกภาพในบทเพลงจังหวัดและสถานที่ ซึ่งพบว่ามียุทธวิธีหลัก 2 กลวิธี คือ การสร้างเอกภาพจากจุดมุ่งหมายของบทเพลง และการสร้างเอกภาพจากรูปแบบเพลง เป็นเพียงตัวอย่างเล็กๆ ในการศึกษาบทเพลงเท่านั้น การศึกษาในแง่มุมอื่นๆ เช่น การศึกษาจากแนวคิดวัฒนธรรมประชานิยม การศึกษาจากแนวคิดชาตินิยม ฯลฯ รวมถึงการขยายขอบเขตงานบทเพลงออกไป เช่น ครอบคลุมเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานที่ แม้ว่าชื่อจะไม่ได้เป็นวิสามานยนาม เช่น เพลงถิ่นไทรยางม าวีเคราะห์ร่วมด้วย ก็จะทำให้ผลการศึกษา มีความสมบูรณ์มากขึ้น

นอกจากนี้ยังมีเพลงจังหวัดและสถานที่อีกมากมายหลายบทเพลงที่ไม่ได้แต่งและขับร้องโดยคณะสุนทราภรณ์ บทเพลงเหล่านั้นมีทั้งเพลงไทยสากล และเพลงลูกทุ่ง ล้วนมีคุณค่าทางศิลปะการประพันธ์ คุณค่าด้านประวัติศาสตร์วงการเพลง และคุณค่าด้านสังคม อาทิ เพลงเชียงใหม่รำลึก เพลงหนองประจักษ์ เพลงสมิหลาราคี เพลงหนุ่มโคราช เพลงอีสานที่รัก เพลงสาวเพชรบูรณ์ เป็นต้น เพลงเหล่านี้ยังรอคอยการศึกษาวิเคราะห์ต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

- เจตนา นาควัชระ. 2527. “มรดกสุนทราภรณ์: ข้อคิดเชิงวิจารณ์.” *วารสารธรรมศาสตร์*, 13, 1: 120-134.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. 2547. *การวิจัยทางมนุษยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพียรศิริ วงศ์วิมานนท์. ม.ป.ป. *รายงานผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปริศนาภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัสลำเนา).
- วัชรภรณ์ อาจหาญ. 2535. “การศึกษาวิเคราะห์บทเพลงไทยสากลของสุนทราภรณ์.” *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต* บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. 2537. *วจนวิเคราะห์*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

Dr. Nattha Junlaprom received his Ph.D. in Linguistics from the Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University. He is currently a full-time lecturer at the School of Humanities, University of the Thai Chamber of Commerce. He is also Director of the Master's Program in Language for Business Communication and Associate Dean for Administrative Affairs, School of Humanities, UTCC. He teaches languages and sociology. His research interest focuses on Thai language and sociology, language and business communication and historical Thai.